

SINISTUNAREN LINGURUA

(Donosti'ko Apaiztegiko
"Nekazari-Apostolutza"-ko
batzarkideen aurrean epai-
llaren 11' an irakurritako
idaz-lana).

SARRERA.-

Emazteki aberatsenaren lepoa ornitzen duten lepoko apaingarriak baiño ugaria-
goak dira gizakiaren inguruko ustaiak. Arriak i-
bai geldian mugiarazten ditun ustai borobillak
ainbat, gutxienez. Ala ere ez da gizakia inguru-
koen mugiarazle. Batakoz beste, baizik. Gizakia-
ri eragiten diote, bai, inguru-mariko zer guziak.
Bere naimena ta, batez ere, bere aukeramenak be-
artu gabe, ordea.

Sendia dugu gizakiok ustairik estuena
ta lenbizikoa. Ta, batez ere, sendiak erantsi oi
digu kutsurik sakonena. Erria da bigarren. Uriko-
entzat, berriz, uri-alderdia, erriaren kideko.
Ustaiak azituz, probintzi, errialde, nazio ta Es-
tadua dira aundien. Zabalagoa nai izan ezkerro,
Estadu-arteak ere aipa genezake ta atomu-aldi on-
tan aipatu-bearreko zaigu.

Giza-elkarte oeik beren kutsua, beren
ukitua nola bidali sendiaganaño, gizaki bakanaga-
naño? Agindu ta legeak dirala, naiz-ta guda ala
beste gertaera geienak dardarazten dute erri txi-
kietako biztanlea bera ere. Utzi dakiogun nolaz-

koari. Ta kutsu-barreiatze oni elduz, aipa ditza-
gun uri, erri ta sendiak gizakieri beren zera eras-
teko duten indarra. Jokabiderik geienetara bere
sarrera baldin badu ere indar orrek, erlijio-gaie-
tarakoa aztertu nai nuke. Uritar ala erritar izan,
zenbat alde? Orixe adierazi nai nuke. Ontarako,
al ditudan adibide ta argibide bilduko ditut eta,
urren, ondoren batzuk berenik izendatu. Ondoren
oiek lege antzeko ditezke. Au da, geienik-bat one-
la gertatu oi dala adieraztea. Onak berak erakutsi-
ko digu era batera ala bestera errieri jokatuarazi
nai diegunean nundik nora ta nola jo.

Oar bat: Argibideak ematekoan ez dezaket
oien iturriaren berri bakoitzean. Beraz, orain e-
sanak balio beza gerorako. Oinbestez: 1'goa.-
"Paris et l'agglomeration parisienne". Lenenge alea,
"L'espace social dans une grande cité" gai dun li-
burua, Chombart de Lauwe, S. Antoine, J. Bertin,
L. Couvreur ta J. Gauthier ditularik egille.

2'goa.-"GRENOBLE, Essai de Sociologie religieuse",
"Madame Jeanne Perrot"ek egiña. Aski bedi, ba,
gerokoan orrialde ta irudien berri ematea uri ba-
koitzaz mintzatuz.

o o o

I.- U R I A

Beste edozer ezetzik, uriak ere neuñi
askotakoak dira. Probintzi-buruetatik asi ta Esta-
du-buru diranetara, zenbatu ezin-ala mailla daude.
Eun milla biztanle dituztenetatik zortzi-amar mi-
lloikoetara ba-dago alde ederra. Zer neurritakoaz
mintzatuko naizen? Nekazari-erri koxkorak ez ga-
ñontzeko guziak uztartu nai ditugu zati ontan,
naiz-ta oso ez-berdiñak izan amabost-berregei ta
amar eta eun millakoak. Adibiderik geienak Donos-
ti, Grenoble ta Paris'si buruzkoak izango dira.
Beraz, gutxi gorabera, eun da ogei milla bizilagun
dituztenak bi lenbizikoak eta amar bat milloikoa
bestea, tartekoen argibiderik ez dut arkitu-ta.

a.- Urien lengo azikera.

1) Eraiki-lekua: Garaiaren bearrari begira-
tuz eraiki oi zituzten uriak: mendixka tontorretan
edota mendien babesean, etsaiak errezago mendera-
tzeko ta nekezago etsaien menperatzeko. Gero arresi

ikaragarritz inguratu bear. Arresiz barru bizi ziran. Bertan zeukaten bizibide guzia. Eliza ere berekin zutela.

2) Azikera: Zelai-uneak ethez bete, aldapak berriz, beren soillean utzi. Gerora ordea, alda-paetan ere etxeak eraiki bear, uri-barruan kabitzekotan. Izan ere, nora jo arresiz atari? Orregatik ageri dira karrika okerrak eta aldapa bizi-etan. Gerotxo arte ez dira uriak arresiz atariratu. Oraintsu da asi zirala. Jakiña, bonbaetatik ez baidu babesten arresirik lodienak ere. Are indartsuago zabalduarazi ditu langintza berriaren etorrerak; industriaz ari naiz.

3) Argibide: Grenoble uriaren aziera 3'gn. irudian dager. Lenen Ikastetxe Nagusiaren eragiñez eta, batez ere, "mekanika" berriaren bultzadara zabaldu dala 1339'urtean bat eta 1832'tik 1836'ra bigarrena. Zabalkunde aundiagoa, berriz, arrezkerokoa.

4) ONDORENAK:

1) Borobillean zabaltzen ziran. Bira guzian zabalduaz, alegia. Geroxeago izar-tan-keran: ibai ala bide berrieri jarraiki.

2) Eliza ere an barruan. Gei-ago bear izan ezkeru ere, bertan eraiki. Adibidez, Donosti zarrean bi gertu askorik: Sta. Mari ta San Bizente... Ta kailan beste eliza gaiñera.

3) Elizarako egokiera ta erretasun guziak, eragozpenik batere ez.

b.- Urien gaurko ezikera.

1) Urien muiña. Lengoak irauten du geienik bat. Ikus Donosti zaarra. Len-lengo dago etxe-egiteraz. Muiñ au gañezkatzean beste norabait jo bear. Orain baiño lenagotik etxe berririk egiteko tokirik gabe egon baidira. Begira ostera Donosti'ko alderdi zaarrera ta ea nun eraiki leiken beste-rik.

2) Nun eraiki? Orain urrutira xamar jotzen dute ta an etxeak eraiki. Geienean lantegi berri-
ren baten inguruan lenengoa. Gero, auzoa osatzera-
ño ugarituz joan. Auzo ta uriaren tartea berriz,
betaz-betaz osatuz dijoala, laister estaltzen da
ta biztanleen ugaritasunez berdindu. Gutxienaz e-
re bataz-beste kidekotu. Ikusi Grenoble'ren zabal-
kundera: 3'gn. irudiaren aldean oso zabaldua ageri

da; lantegiak lau ertzetaraño barreiaturik 10'garrenean eta 5'garrenean, berriz, guzia bizilagunez estalirik.

Ditekena da "etxe merke" deritzaienak egiñaz asi ta tartea gerora bete izatea ethez. Gurre edozein uritxotan gerta oi danez.

3) Urien oraingo azikerak: Ba-dute oiek beste zer bereizirik. Ona bat. Eta uri-muiñari dago-kiona da. Ethez beterik dagon arren, Paris ere ala: (67-III) 1936'gño., biztanlez gutxituz dijoala. Begira. Au da gaurko jokabidea. Erdi-erdian eta alderdirik egokienean, diru-etxe, ikastola, aldundegi, erri-etxe, salgaitegi eta onelatsukoak jartzen dituzte.

Begira, adibidez, Donosti'ra: Erri-etxea, Aldundegia, Gipuzkoa'ko naiz Donosti'ko Diru-etxeak, Españi, Gipuzkoa, Bizkai, Donosti ta Bilbao'ko Bankuak; Idaztetxe ta Korreos eta abar. Oeik denak erdi-erdian jartzeko, askotan ere bizilagunak bidali egin bear. Donosti'n, bear bada, ontarakoxe egiñak ditezke etxe oiek. Grenoble'n, aitzitik, lengo-lengo uriaren muiñean daude, ta oietakoak beste norabait jo bearko zuten bizitzera.

4) Argibidea: Grenoble uri au irutan zati-tzen da. Onelatsu:

a.- Agintariekikoak: Erri-etxe, Gudari-gobernu, Auzitegi. Ikastetxe Nagusia ere antxe dago.

b.- Ikus-mirazalantzakoak(turismo): Antzoki, Museu, Ziñe-etxe, Hotel garaienak, eta bearez gañekoan salgaitegiak (centros de lujo). Ikus 17'gn. irudia.

c.- Diruarekikoak: Diru-etxe ta Banku Nagusienak (12'gn. irudia). Salgaitegi ospatsuenak eta Lantegi nagusien Elkarteak. (13'gn. irudia).

Aberats-txoko dugu au esan bearrik ere gabe. Gañera, buru-langintza edo ogibide ariñak dira geienik-bat: Lautetik iru baino geiago. Euneko 75'tik gora beintzat.

Ikus orain Paris'en biotza. Serges Antoine'k dionez len-aipatu liburuan, "industri-langille ez diran guzien lantoki da Paris'en muiñ au. Bai, langilletzaren Paris'eko biltoki da".(69 orrialdea). Diogunaren indargarri da (70 or. VI irudia) irudi au.

Bankurik geien eta nagusienak muin berean ageri dirala. Begira dezaiegun bertan bizi diranei ta, zer ageri da? Erdi erdi ontan dagola iñungorik bi-zi-lagun gutxiena. Beraz, oso batz-beste datoz II'gn eta III'gn irudiak erakusten digutena: Langille-rik geiena ageri dan toki berean bizilagun gutxiena. (66'gn orrialdean).

5) Aberats eta ikasien lantoki: Len ustuan esan badegu ere, noiz ta nola jakin bear. Jakiña, bi-zi-lagunez gutxi ta ez langillez, goizero betetzen baidira jendez aipatu ditugun etxeak. Langille oiek:

a) Ez ditezke oso beartsu izan, aberatsenetakoak ez balin badira ere, naiz ondo irabazten dutelako, naiz-ta lendik beartsu etziralako. Oso landerrik ez, beraz, lantegi oietan.

b) Ikasiak, añera. Geienak "ofizina"-langintzarako bear duten ikasketa-jabe izango dira. Beste asko "karreratxoren" bat ikasiak. Beste ez gutxi sendakin eta lege-gizon. Azkenengo oietatik geienak, beren bizitzaz gainera jendea artzeko gela bereziak dauzkate, geroago adieraziko dugunez.

6) ONDORENAK:

a) Garai batean eraikitako elizak erdi ontan egon oi dira geienetan.

b) Jendea, bear bada, millaka etorriko da uri-bizitzera ta egun osoa bertan iraungo du.

d) Jenderik, ordea, ia-ia iñor ez da bertan bizi. (Etxe-bizitzaz mintzatzean adieraziko).

e) Ontatik erlijioarekiko artueman estuak:

1- Uria, "city" deritzaion uri-muiñ au giza-erantzun bearren toki dala, naiz ikaskizun, lan, salerosketa dirala, naiz-ta "zibil" edo gizarteko erantzunkizun.

2- Erljio-kaletako bearrak betetzera "city" ortara joaterik etzaie buruan sartzan.

3- Elizara iñor ez dijoala: Igande zertara joan alderdi artara? Aste-egunez ba al daukate be-tarik?

4- Erljio-gaiak nola erakutsi? Protestante-ak eta bai politika-zaleak kale-ertzetan sailatu bear beren asmoen zabalkundea egiten: Batzuk eskalle-tara igoaz, maitxo toleskorren atzean besteak. Kato-likuok ere onelatsu egin bear zabalkunde.

5- Beraz, aurrerakoan uriak ezin ditezke edo-zeñetara ta ajola gabeen azi ta zabaldu. Aurretik ondo erabaki ta jakiñaren gañean, baizik.

6- Ontarako eliz-gizonak ere tarteko izan bear dute lan ontan, bertako diran tokietan Elizak

eraikitzeko.

7- Jendeari ibilli-bear arko dakarkio: Jendetzak batetik bestera...

8- Jendetza sailka elkaturik ibiltzeak ditun kalteak: "gregarismu"...

II.- URI-ALDERDIAK:

Uriak ez ditu zati eta alderdi guztiak berdiñak. Muñaren berri eman dugu lentreago. Orain gañontzekoetaz mintzatuko gera. Gañera, ez da uri guztia biztanleari kutsu ori erasten diona. Bere zertxo bat bai, noski. Baña askoz sakonago itsatsi erazten dio auzo edo alderdiak bere kutsu bereizia.

Alderdi oietan bereizkuntza egiteko dirua dugu geienetan, labanarik zorrotzena. Naiz dirua bere soilki, naiz-ta diruaren bidez lortutako jakitea. Bereiz ditzagun, bada, guk ere aberats-alderdiak, batetik; eta beartsuen uri-alderdiak bestetik.

A.- Aberats-alderdiak:

1) Diruaren kidekotasuna.

Esan-bearrik ere ez, aberats eta beartsu-alderdian ez-berdintasuna aundia dala. Nunaikoa, da. Begira Donosti'n bertan: Gros, Egia, Amara ta olakoeri. Ea oien antzik ere bate duten Igeldo, Ondarreta ta Donosti-barruak.

Paris'koa garbiago ageri zaigu. Begira dezaiozun uri-buru berari, Paris berari. Jakiña, inguru guziko milloika bizi-lagunak alde batera utziag. Urian bertan dago naiko garbi bereizkuntza au. Erdiz ezkerre, mapaetanalegia, aberatsen alderdira. Bestea gero ta beartsuago. Au adierazteko, len aipatu-liburuak damaigu argibiderik aski 72'gn orrialdean IX'gn irudian. Etxe-bizitza bat az beste zenbatsu ordaintzen dan adierazten du. Uriaren erdiz sarkaldean (oeste) daude garestien ordaintzen dutenak. Etxe-bizitzaren maiztarta 700 eta 500 frankoz ordaintzen duten geienak bertan baidaude. Jakiña, 1.300 frankoz ordaintzen dutenak berriz, areago. Pa-urriaren ogei zatitatik (6,7,8,16 ta 17) bost oiek dira sartaldekoak.

2) Jakitearen kidekotasuna.

Uririk aundiene-takoetan ba-du leku bereizkuntza xeagoak. Aberatsak berak izan oi dute elkartasun estuagorik, jakinduria edo beste zerbait dala-ta. Onela, uri-alderdi berean

nabari oi dira bizi-lagun kidekoagoak dituzten auzoak.

Garai bateko arotz-karrika, sutegi-karrika ta kidekoen antzeratsu elkartzan dira orain jakitun edo, gutxienaz ere, karreran duten asko. Ez noski karrika osoa beroiek soilik betetzen dute-lako, ta are gutxiago auzo osoa. Alderdi bateko geienak ikas-malla edo bizibide-malla bereko diralako baizik. Are zuzenago esanda: bizi-malla bereko geienak inguruan bizi diralako. Onela Iribarren Jaunaren esanera gertatu oi dira nabari askorik "sendakin ala irakasle-auzoak, karrera dutenen eta erri-gizon edo estadu-gizonen (funzionario) alderdiak eta abar." (Introducción... 65'orri.).

Begira adibidez Paris'ko irudiei.

a. Lege-gizonak: 1) bizilekuak zati bakarrean geienak (XII'gn irudia); 2) jende-gela edo "buffeteak" bitan ugarian (V'gn irudia).

b. "inspector de finanzas", diru-artzaleak ere beste bitan (X'gn irudia)

d. "Politekniku" diranak ere beste bitan (XI'gn irudia).

e. Sendakiñak era berean: 1900 urtean zati bakarra ageri da bereiziki sendakiñ-kabi: 8'gn zatia, eun millarentzat (100.000) batzbeste lareun (400) ditularik. 1.946 urtean, berriz, lau zati neurri berean. Areago orandik: ikusi gaitz bereizieki-ko sendakin edo espezialistak, euneko larogei (80%) beintzat lau zatitan sartzen baidira. (96 or. ta III-IV irudiak. 97'en V'gn irudia).

Garbi ageri da ikas-malla bakoitzak elkartzurik daudela. Ala ere ezin esan "sendaki-alderdi" edo onelakorik deitu genitzalekenik. Geienak elkarren inguruan ageri dirala, soil-soilik.

Zerk alkartzan ditun? Ikaskide izateak, malla ala bizibide bereko izateak, diruak eta egokitasunak? Ondorenak aipatzekoan zenbatuko edo aztertuko ditugu.

3) Luzera ta pixuan ere kideko:

Aberats-alderdi ontan luzeago ta gorputzez astunagoak ageri dira.

a. Astunean: 61'90 kiloz gorako guztiak alderdi ontan. (93 or. I'go irudia).

b. Luzeran: metro ta 70 edo 71 diran geienak. 1'72 diran guztiak (II'gn irudia).

4) Biltokiak:

Era askotako lekuetan bildu oi dira aberatsak. Zenbatu ditzagun nagusienetakoak.

a. Lantegiak: diru-etxe, auzi-etxe, gobernu-etxe ta abar.

b. Atsedentokiak:

1- Lorategi ta ibiltokiak jendetza aundiak artzen dituzte. Igandez malla guzitakoak bildu dituzken arren, geienik-bat aberatsak izaten dira. Aste-egunez guzi-guziak aberatsak. Gogoratu ditzagun Donosti'ko: "Paseu-Berri", Ondarreta, ta Kontxa. Itz batean itsas-ertz guzia.

2- Ondartzak ere geienetan aberatsen atsedentoki.

3- Ziñeak eta oietan apaiñenak. Ikus Paris'koen jokabidean (166, XV).

4- Kabaret eta onelakoak soil soilik aberatsentzat.

5- Salgaiategi nagusiak. Garbigo esanda, geigizkoen salgaiategi edo lujo-gauzen erostegiak. Paris'ko salgaiategi oietako bat adibidez: erosleak zer alderdietatik dijoazkion garbi-garbi erakusten digu. (170, XVII'gn irudia).

6- Dantza ta jolastokiak:

Biltoki oiek ez dituzte jende-sail berdiñak bildu araziko, noski. Guziak dira ala ere jakingarriak eta ezagutu-bearrekoak, zenbategañoko kutsua erasten duten jakiteko.

5) Ibilliak:

a. Leku askotara ibilli oi dira. Beren ingurutik maiz erteten dira ta bazter asko ikusi. Aberatsalderdikorik geienak batera ta bestera ibiltzez bizi dira. Ez lukete beti beren txokoan etsiko ere. Ikusi, adibidez, -argibidez, zuzenago- Paris'ko bost sendi aberatsen ibilliak (107 or. II'gn irudia). Garbi ageri da geienik beren alderdian dabiltzan arren, gañontzekoetara ere asko zabaltzen dirala.

b. Nola ibilli? Geienetan eta geienak beren beribilletan, noski. Ez baida berdin jandetza-artean ala norberean ibilli.

6) Alderdi-barruko auzoak:

Aberats-alderdiak ere ba-ditu bere goraberak. Biztanleak aberatsak izan arren ere, ez dira guztiak era berekoak izango. Alderdi beraren barruan, beraz, sumatu genitzake zati bereiziagoak. Zergatik dan onela? Auzo-lagunen kindekotasuna estuagoa dalako gañontzekoekin dutena baño. Baita iñora joan bearrik gabe bizibidea ber-

tan daukatelako. Onela ageri da "Muette" Paris'ko aberats-alderdiko zati au. Guzitik bertan dauka:

- a. Garajeak (155 or., IV'gn irudian)
- b. Salgaitegi nagusienak (157 or., VI' irudian)
- d. Noiz-neingoan erostoki (Liburu, sendagai, zine, tintoreri... (159, VIII).
- e. Eguneroko jaki ta irakurgaien erostoki (158 or., VII'gn irudia).
- f. Gañontzekoak (arotz-lan, irrati, argazki, ...) (160 or., IX'gn irudia).

7) ONDORENAK:

a- Azikera ta ezikera onekoak dirala giza-malla barruan bertan.

b- Jakitez erdiko mallaz gorakoak dira.

d- Naikoa ta geiegi beta daukate erlijioarekiko.

e- Ezin bizi ta nekeak ez die eragozten erlijioarekikoak betetzea.

f- Urruti edo gertu aixa dijoazke elizara.

g- Diruz malla berekoak elkarren inguruan bizi izatea ere mesede zaie.

i- Norbere beribillez ibiltzeak ez die jendetzan ibiltzearen kalterik erasten. "Gregarismu"rik eza alegia.

j- Leku ezberdin askotarako ibilliak ere, zenbat eta geiago izan ez-berdiñagoak, ordun-da "gregarismu" gutxiago. Bide batez, nor bere burujabeta-sun geiago.

k- Nor bere ingurutik zenbat eta irteera geiago egin, ordun eta inguruaren kutsu gutxiago.

l- Itsasten zaien kutsua era askotakoa bezain ariña eta axalekoa.

ll- Biltokiak ere ugarigoak eta kutsu-indar gutxigo.

m- Edozein mallatako jokabide zintzora eragin nai zaienean, biltokiok eta oietatik nagusienak, geienik billarazten dituztenak gogoan euki bear.

m- Eragozpenak:

1. Ondasuneri itsatsirik bizi edo lureko gaizale purrukatu bihurturik arkitzea.

2. Ondoegi bizi diralarik, Jainkoaren bearrik ez sumatzen.

3. Inguruko jendetzak elkartzen ez ditulako, erlijio-bearrak bete ezta ere, iñoren aurrean lotsakizunik ez dakuste, iñori esankizunik eman-bilkean jokatu ditezkelako.

4. Lagun-arte esturik ez, "solidaridad" palta dute. Lagun-arte, bai baña salerosketa ta olako-

en mallakoa. Adiskidetasunik ez jendetzarekin.

B) Beartsu-alderdiak:

1) Diru ta jakitez kideko:

Kidekoak kidekoekin biltzen dirala da esaera. Beartsu ta ez-jakiñ-en artean orrela gertatzen da: dirurik eta jakiterik ezak inguru berean bildu arazten ditu.

Beartsu-alderdi oni, gaurkoz berdintsu denez, langille-alderdi deitu genezaioke. Zoritzarrez oso batera datoz, gaiñera, bi deitzera oiek. Onetxegatik katoliku-egintzaren saiaketak, Elizaren erakutsietara zuzendu dezaten langilletza.

Paris'tik artu genezake argibiderik aski: Erdiz eskubi edo sortaldea erabat ez balin bada ere, geienik-bat lander dira. Begira irudiari (72 or, IX'gn irudia). Itzez baño argiago jabetzen gera irudi-bidez norañoko alde dagon. Gai bakarra dabilki neurri: maiztargo zenbat ordaintzen duten batzuk eta besteak. Len ere aipatu dugu au aberatsetaz mintzatzekoan.

2) Luzera ta astunean ere kideko:

Bear ainbat jaten ez dutelako edo-ta lanean geiago nekatuta aittutzen diralako; dana dala, askoz meego ta ttikiago ageri dira. Batz-besten jo-ta, irurogeitik irurogei ta batera pixatzen dute kilotan alderdiko geienak. Jakiña, irurogeita batetik gorako geientsuenak, ere berriz, alde ontan daude. Beste ainbeste luzerari buruz: metro ta 69'tik edo 70'z beerakoekin. (93 or, ta I-II irudia).

3) Biltokiak:

Maizenik nun biltzen diran jakitea oso bearrezko da. Batetik, jokaera askoren iturburu oi diralako; ta jokaera obeagotara eragiteko ere iturri bera bezelakorik ez dagolako, bestetik; naiz-ta urez aldatu bear izan. Aipa ditzagun batzuk.

a. Iantegiak: egunaren ordurik geienak, aste, illabete ta urtearen egunik geienak eman egin oi dituzte. Asko ta askok aurtzarotik asita, gañera. Iñun eta iñola ingurukoak elkarri nola-naiko kutsurik erastekotan emen izan bear.

b. Atsedentokiak: atsedentokiak edo jolas-teko tokiak adierazi nai genituzke. Beren gogokoenak oiek ditezke:

1- Ziñeak: aberats-alderdira baño gutxiago zabalduak. Grenoble 26 irudia.

2- Salgaitegiak: eguneroko gaiak saltzen dituztenak geientzunak.

3- Dantza ta jolas-lekuak.

4) Ibilliak:

Nola ta nora ibilli oi diran jakiteak ajola aundia du.

a. Asko ibiltzen dira. Egunero lantegira, beren txokora, ta azkenik, etxera. Ziur egon egunik ere ez dutela utsegingo au guzia egin gabe.

b. Beti leku berera. Lantegi ta etxearen tartean ardangela ta zine-etxeren bat nai ta nai ezkoak dituzte. Etxera ta lantegira bezain gutxi utsegingo dute beste oietakoren batera joatea. Jakiña, ta oiek beti berdiñak izango (107 or, III' irudia).

d. Denak elkaturik eta jendetzak osatuz. Tren, metro, edo belbil, guziak saillean ibilli bear.

5) Alderdi-barruko auzoak:

Landerrak ere badute alderdi berean estuago elkartu oi diran tokia. Eguneroko gorabera guzietarako bearrekoak berekin dituzte auzoak oiek. Egunerokoz gaiñerakoetarako, berri z, beren alderdietara zabaltzen dira. Ba-dute beste txokorik ere bere berri guztiak jakin, beren itzketa-alditxoak egin, gorabera guztiak irauli ta biotzä lasatzeko. Oietantxe biltzen dira mundu guztiak. Nork ukatu onelakoen indarra langilleri bat edo beste pentsatuazteko, eginarazteko?

Auzo estuagoz gaiñera, ba-dituzte gauza bereiztiak. Geienik-bat, bide jakiñak daukate. Bereietatik ezik, ez dabilta, ta ia-ia jakin ere ez besterik. Urteak, bear bada, karrika batzuetara sartu ez dirala, naiz-ta oso gertu euki. Batez ere gudara-etxe, zumardi, ibai ala arresiren bat balego, ez dira inguru ortatik igaroko. Zergatik? Gogo-giroak eragiten die nunbait, jokabide ortara. Aitzitik, bide berririk ideki baledi, len debekaturiko zirudien bazterretan barna, andik dijoazke.

Ontan ere saillean jokatu dira, guzti-bate-ra. Ba-du ala ere, jokabide onek erlijio ta eliz-gaietarako ondoren gogoan artu bearrekorik. "Ondoren"nen artean aipatuko ditugu.

Bideari dagokionez, ezetzik, auzo-gintzari, auzoeratzeari dagokionez ere ba-dute ikuskizun aipatutako zerak. Aski baidira zumardia batetik eta ibaia bestetik, auzoari bere "nortasuna" erasteko. Berdin, illerri, tren-bide ala lorategi baleduzka

ere batetik eta bestetik. Oinbestez, barne-bizitzari ekiten diote, auzo-barruko bizitzari.

Auzo oiek guzitara osaturik egon oi dira. Eguneroko bearren salgaitegiak auzo-barruan daukate. Batez ere, jan-edaneri dagozkienetan. Askotan beren lantegi ta guzti eratu oi dira. Jazkiñak erostekoan eta etxe-bizitza-pressak aukeratzerakoan, bai, ordun auzoz atari joan bear (199-VII+ 203-VIII+ Lantegiak 195-VI).

Auzo berri-gintzan ari diranen asmoa auxe da: auzo bakoitza al dan geienik osatzea. Guzitatik jarri, edozertarako gai ditezela berenez, jakiña, gauzarik bearrenekoetan, egunerokoetan. Beren-ez baliatu ditezzen eran antolatu.

6) ONDORENAK :

1- Zenbat eta alderdi beartsuagoak, ordun eta ikastun gutxiago, jakite gutxiago.

2- Bear aintzat jan eta egokierarik ez daukate-lako, beti kezkatan eta erretxindurik, alderdi osoa.

3- Lantegian kutsua: Beti besteren agindura, beti menpean, beti lan bera... Jakiña, nortasun gutxi.

4- Ziñeak eguneroko bizieratik igesbidetzat eta, beraz, ames egiteko.

5- Ibilli ugariak, atsedan eta lan-toki... Etxe-barne bizitzarik ez edo gutxi eta otza.

6- Beti bide beretako ibilliak. zenbat eta ge-lago, ordun eta kutsu sakonagoa.

7- Denak elkarturik, denak saillean, pillaka ibiltzearen kalteak:

a. Abere-grinak piztu eta nortasun haito.

b. Elkarganako begirapena itzali.

d. Edozeiñetara ere, lasaitasuna azi.

8- Elizara bai ala ez joatea, auzoen egoerari zor zaio askotan. Eguneroko bidean ez dagolako eliza, naiz-ta oso gertu egon, edo-ta zerbaitek eragotzen dielako alde artarako bidea.

9- Guzia beurekin duten auzoak, eliza ere bear dute. Aurrerakoan ala dezaten, apaizik ez diteke palta gerorako zabalkundeen erabakitzalleen artean.

(Ba-du jarraipen).

Gaztañaga'r Jexux apaiz.